

**ISHEMIK INSULT BILAN IKKINCHI TURDAGI QANDLI DIABET BILAN
OG'RIGAN BEMORLARDA KOMORBID PATOLOGIYA**

X. R. Bobokulov

Respublika shoshilinch tibbiy yordam ilmiy markazi Buxoro filiali

M. B. Urinov

Buxoro davlat tibbiyot instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada ishemik insult bilan ikkinchi turdagi qandli diabet bilan ogʻrigan bemorlarda komorbid patologiya analiz qilinadi. Oʻz vaqtida tashxis qoʻyish klinik (nevrodolog tomonidan dastlabki ekspertizasi, devronozni tasdiqlovchi dastlabki tashxisi, nevrologik kamsituvchi yoki boshchunli tekshiruvdan soʻng, nevrologik tanqidni aniqlash, insultning boshlanishidan boshlab 4 soat ichida aniqlanadi).

Kalit soʻzlar: ishemik insult, qandli diabet, komorbid patologiya, tashxis qoʻyish, nevrologik tanqid.

**COMORBID PATHOLOGY IN PATIENTS WITH TYPE II DIABETES
MELLITUS WITH ISCHEMIC STROKE**

Kh. R. Bobokulov

Bukhara branch of the Republican Research Center for Emergency Medicine

M. B. Urinov

Bukhara State Medical Institute

Abstract: This article analyzes comorbid pathology in patients with type 2 diabetes with ischemic stroke. Timely diagnosis is clinical (preliminary examination by a neurologist, preliminary diagnosis confirming devronosis, after neurological discrimination or headache examination, determination of neurological crisis, determined within 4 hours from the onset of stroke).

Keywords: ischemic stroke, diabetes, comorbid pathology, diagnosis, neurological assessment.

**КОМОРБИДНАЯ ПАТОЛОГИЯ У БОЛЬНЫХ САХАРНЫМ ДИАБЕТОМ
II ТИПА С ИШЕМИЧЕСКИМ ИНСУЛЬТОМ**

Х. Р. Бобокулов

Бухарский филиал Республиканского научного центра экстренной медицинской помощи

М. Б. Уринов

Бухарский государственный медицинский институт

Аннотация: В статье анализируется коморбидная патология у больных сахарным диабетом 2 типа с ишемическим инсультом. Своевременная диагностика является клинической (предварительный осмотр невролога, предварительный диагноз, подтверждающий девроноз, после неврологической дискриминации или обследования головной боли, определение неврологического криза, определяемого в течение 4 часов от начала инсульта).

Ключевые слова: ишемический инсульт, сахарный диабет, коморбидная патология, диагностика, неврологическая оценка.

Dolzarbliigi. II-toifa diabet (SD-2) surunkali kardiovaskulyar va serebrovaskulyar patologiyalar uchun mustaqil surunkali o'zgartirilishi mumkin bo'lgan xavf omilidir. Qandli diabet bilan og'rikan bemorlarda ishemik insult (II) tez-tez uchraydi (1 respublika shoshilinch tibbiy yordam ilmiy markazi)

Miya tomirlari morfologiyasidagi diabet bilan bog'liq o'zgarishlar deyarli hech qayerda tasvirlanmagan yoki tizimlashtirilmagan. Kognitiv buzilishlarning, shu jumladan diabet bilan og'rikan bemorlarning rivojlanishini bashorat qiluvchi mikroangiopatiya tashxisining asosi neyroimaging usullari bo'lishi mumkin.

Qon tomir devori patomorfologiyasining ko'plab muammolarining nomuvofiqligi ko'p jihatdan biometrik va matematik yondashuvlarning yetarli darajada qo'llanilmasligiga bog'liq. Ular sizga ma'lum farazlar va nazariyalar foydasiga yanada qat'iy va mantiqiy asoslangan dalillarni olish, yangi qoidalarni qat'iy asoslash, ishonchsiz g'oyalar va taxminlarni rad etish imkonini beradi. Qon tomirlari devoridagi morfologik o'zgarishlarning miqdorini aniqlash Diabetes mellitusda gemodinamik buzilish qonuniyatlarini asoslashga imkon beradi. Adabiyotda II-toifa diabet bilan og'rikan bemorlarda, ayniqsa, komorbid patologiyasi bilan og'rikan bemorlarda yallig'lanish jarayonining faollashishi haqida dalillar mavjud.

Og'ir kurs va sun'iy intellektning yomon prognozi bilan bog'liq omillarni tahlil qilish komorbid patologiyaning muhim rolini ko'rsatadi.

Tadqiqotning maqsadi. Ta'sirini aniqlang CD-2 fonida ishemik insult (II) bilan og'rikan bemorlarda komorbid patologiya darajasi.

Materiallar va usullar. Ushbu maqsadga erishish uchun 2020-2023 yillar davomida Respublika shoshilinch tibbiy yordam ilmiy markazi Buxoro filiali nevrologiya bo'limida DM-2 bilan og'rikan bemorlarda 124 ta IS rivojlanishi holati tahlil qilindi. I-guruh DM-2 fonida II bilan kasallangan 81 bemor (65,3%), 2-guruh DM-2siz IS bilan kasallangan 67 bemor (34,7%).

Qo'shimcha kasalliklar darajasi Charlson komorbidite indeksi (CI) yordamida aniqlandi, bu mavjud kasalliklar va yoshga qarab o'limga olib keladigan oqibatlarining

rivojlanishining 5 yillik xavfini baholaydi. O'z vaqtida tashxis qo'yish klinik (nevrodolog tomonidan dastlabki ekspertizasi, devronozni tasdiqlovchi dastlabki tashxisi, nevrologik kamsitivchi yoki boshchunli tekshiruvdan so'ng, nevrologik tanqidni aniqlash, insultning boshlanishidan boshlab 4 soat ichida aniqlanadi).

Natijalar. Aniqlanishicha, I-guruhdagi bemorlarda (DM-2 fonida II bo'lgan) komorbidlik darajasi ($IC=8,9\pm 1,3$) II-guruhdagi (DM-2siz IS bilan) ($IC=5,7\pm 2,4$)ga qaraganda ancha yuqori ($p<0,02$). ICH bo'yicha 8 balldan yuqori bo'lgan qo'shma kasalliklar darajasi DM-2 fonida II rivojlanish xavfini 4,3 baravar oshirdi ($p<0,05$).

Xulosa. Qo'shimcha kasalliklar insultning og'ir kechishi va II da salbiy oqibatlarining ko'pligi sabablaridan biridir. Og'ir birga keladigan patologiya, bir tomondan, raqobatdosh kasallik sifatida harakat qilishi va DM-2 bilan kasallangan bemorning ahvolini og'irlashtirishi mumkin, boshqa tomondan, II patogenezida hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Adabiyot

1. Gorbacheva, F.E. 2-toifa qandli diabet bilan og'rigan bemorlarda miya qon tomirlari / F.E. Gorbachev, Yu.V. Telysheva // Nevrol. jurnal — 2008. — V. 13, 1-son. — S. 19-23. (Горбачева, Ф.Е. Церебральный инсульт у больных сахарным диабетом 2 типа / Ф.Е. Горбачева, Ю.В. Тельшева // Неврол. журн. — 2008. — Т. 13, №1. — С. 19-23.)
2. Khoury JC, Kleindorfer D., Alwell K. va boshqalar. Qandli diabet: katta ikki millatli populyatsiyada ishemik insult uchun xavf omili // Qon tomir. 2013. jild. 44. No 6. R. 1500-1504. (Khoury J.C., Kleindorfer D., Alwell K. et al. Diabetes mellitus: a risk factor for ischemic stroke in a large biracial population // Stroke. 2013. Vol. 44. № 6. P. 1500–1504.)